

Helyzetjelentés a táncház udvarából

Évekkel ezelőtt, az egyre kérlelhetlenebbé váló tiltások idején, amikor csak a legfélreesebb pincelakásokban bújkálva, avagy a környező falvakban időről-időre megrendezett bálókön lehetett táncolni, néptáncot tanulni, akkor terebélyesedett tömegmozgalommá itt Erdélyben a táncház. Túlzás nélkül lehet állítani, hogy a nyolcvanas évek derekán nem volt Kolozsváron olyan hétvége, hogy legalább három-négy táncház-bulit ne szervezzenek.²⁷ Kétségbevonhatatlan viszont, hogy 1989-től, itthon is, Magyarországon is, a helyzet alaposan megváltozott.

Milyen új tartalommal telítődött a táncház a „tiltott gyümölcs”-szerű vonzás megszűnte után? Milyen nehézségekkel küzdenek az intézményes (és anyagi) kereteket nélkülöző erdélyi táncházak? Mik az előnyei és a hátrányai a magyarországi intézményesített néptáncoktatásnak? Nos, ezek mind-mind olyan aktuális kérdések, amelyeket a március 19-20-án, a Brassai Líceumban szervezett II. Ifjúsági Néptánc-találkozóon megjelent csoportok vezetői próbáltak megválaszolni, egy immár hagyományossá váló Művelődés kerekasztal keretében.

A beszélgetést rövidítve adjuk közre.

Szabó Zsolt: Két esztendeje, mikor megindítottuk az Ifjúsági Táncháztalálkozó sorozatát – Tolna Éva tanárnő kezdeményezésére – akkor is szerveztünk kerekasztal-beszélgetést, elméleti síkon is körüljárva a témát. Arról volt szó, hogy történetiségében is hogyan nézett ki a táncházmozgalom, mik a tanulságai, milyen közösségformáló szerepe van, illetve lehetne a néptáncoktatásnak és -táncolásnak. Mai beszélgetésünkre a csoportok vezetőit hívtuk meg, hogy elmondják: ők hogyan látják a táncházmozgalom, illetve a táncoktatás jelenét és jövőjét.

Tudjuk, hogy az 1989-es fordulat előtt a táncházmozgalom mindenképpen egy nagyon határozott szembefordulást jelentett az akkori rendszerrel. De az a fajta mozgatórugó most kevésbé van jelen. Ebből a szempontból nagyon tanulságosnak érzem például azt, ahogyan a Brassaiiban sikerült a folytonosságot megteremteni. Azt, ahogy az „aprók”-tól az iskolásokig, de még a „nagy” bogáncsosok is, akik elhagyták már az iskola padjait, ők is bekapcsolódnak az itteni munkába. Egyrészt azzal, hogy tanítják a táncot, másrészt azzal, hogy az iskolának a jó hírét öregbítik. Hadd adjam át a szót először Tolna Évának.

Tolna Éva: Szomorú, de való, hogy ez a második Ifjúsági Táncháztalálkozó a hatyúdalom, mert nyugdíjba akarok menni. Tudomásul kell venni, hogy eltelt az idő, de egyik nagyon nagy vigaszom az, hogy a vendiákok, most októberben megalakították együttesüket. Ők már nem járnak iskolába, de valamennyien tanítványaink voltak, egy részük tavaly, más részük tavalyelőtt érettségizett. Bizonyára tovább fogják vinni és úgy látszik, hogy nagyon-nagyon jó kezekben lesz az együttes további

²⁷ Winter Péter ezen megállapítása igencsak túlzás, egyáltalán nem felel meg a valóságnak, sokkal inkább egy, a nyolcvanas években ellehetlenített, ezért titokban, konspiratív módon szervezett kolozsvári „táncház bulik” utólagos mítoszaira épülő kijelentés.

sorsa. Három néprajszakos hallgató lett a vendiákjaink közül, kettő pedig filológus. De azok is, akik műszaki egyetemre járnak, vagy már dolgoznak, azok is bizonyára a legnagyobb szeretettel és odaadással fogják folytatni.

Arról, hogy van-e egyáltalán létjogosultsága a néptáncnak az iskolákban, a szakemberek sokat vitatkoztak és vitatkoznak a mai napig is. Sőt, nálunk a családon belül is folyton erről folyik a vita, de én úgy éreztem, hogy ameddig én ebben az iskolában vagyok, addig a diákoknak olyan elfoglaltságot, olyan tevékenységet biztosítok, amely tartalmasabbá, szebbé teheti az életüket. Most is azt mondom, hogy talán nem lenne ilyen fejtelten a világ, ha több ehhez hasonló tevékenység lenne. Most nehogy valaki félreértsen, én senkinek a munkáját nem akarom lebecsülni, de a Bogáncs nem mérhető a többi tevékenységhez, mert kilenc év alatt ötszáz gyermek fordult meg az együttesben. S ha az ötszáz gyermek csak egy itt tanult népdallal megy tovább, akkor tettünk valamit.

A Bogáncs nem csupán egy táncsoport, az egy mozgalom. Nem lehet összehasonlítani semmilyen más iskola táncsoportjával sem. Most is például százhatvanan vagyunk. Azt, hogy ezt egy iskola keretén belül sikerült megvalósítanunk, az annak tulajdonítható, hogy elsősorban érzelmileg kötődöm ahhoz, amit a Bogáncs képvisel. Ezért tudtam végigcsinálni, hisz a legsötétebb évektől, 1985-től dolgozunk együtt. S ezek a gyerekek másképp mozogtak a világban, másképp viszonyultak dolgokhoz, mint azok, akik sosem voltak bogáncsosok.

Szabó Zsolt: Véleményem szerint ez nem is kifejezetten mozgalom, hanem egy mindennapos tevékenység. Éppen azt sikerült nagyon jól megszervezni, hogy nemcsak a színpadon, egyszeri-kétszeri-sokszori alkalommal bemutatott spektakulum, hanem csakugyan egy meghatározott életmód legyen.

Székely Andrea: A budapesti Klebelsberg Kunó Általános Iskola fizikatanára vagyok. Plugor Juditot – aki iskolánkban a táncitanítással foglalkozik – helyettesítem itt. Iskolánkban második éve tantárgyként folyik a táncoktatás, első osztálytól negyedikig beépített óraszámában, hetente kétszer egy órát. Ezen kívül fakultációban is lehet táncórákra járni. Ez a csoport, aki itt fellépett, nemcsak a kötelező órákra jár, hanem a fakultációkban is tanulja a néptáncot. Más néprajzi ismereteket is tanulnak ugyanakkor, hisz a kettő elválaszthatatlan.

A zeneoktatásunk a Kodály-módszerre épül, s ezért tartottuk nagyon fontosnak a néptánc bevezetését, hisz a magyar nyelv, a magyar zene, a magyar tánc elválaszthatatlan egymástól.

Teszary Miklós: A magyarországi általános iskolai néptáncoktatás a táncházmozgalomból indult, és ahogy feszítette ki a közművelődési kereteit, egyre inkább kérezkodott be az iskolákba. Eleinte az az igény jelentkezett, hogy különböző alkalomkor, ünnepeken táncházakat tartsanak az iskolákban. Utána a harmadik tornaóra helyett a néptáncoktatást vezették be, s így a tantervbe is beépült. Középiskolákról és főiskolákról is hallottam, ahol ugyanez a helyzet.

A történeti igazság kedvéért megjegyzem, hogy az 1958-ban alakult Bartók együttes 1990-ben kettévált és két egyesület működik azóta. Mi a Bartók Néptáncegyület vagyunk, és a táncegyüttest mi működtetjük. Ez jogi személy, amelyik tagdíjából

tartja fenn magát. A táncosok, függetlenül attól, hogy kezdők, vagy haladók, fejenként ötszáz forintot fizetnek. Az Óbudai Művelődési Központban nagyon kedvezményesen termet béreltünk. Ott kaptunk a ruháinknak is tárolási lehetőséget.

Laczkó György: Előrebocsájtanám, hogy én geológus vagyok és a székelyudvarhelyi Tamási Áron Gimnáziumban földrajzot tanítok. Nem vagyok tehát sem néptáncszakértő, sem pedig zenész. Itt Kolozsváron csöppentem bele a táncházmozgalomba. Udvarhelyen tulajdonképpen nem is táncsoportot akartam létrehozni, hanem a pangó táncházmozgalmat akartam felújítani. De mivel közeledett a gimnázium alapításának négyszáz éves évfordulója, a kollégák mondták, hogy a táncházba járól fiatalokból alakítsak egy táncsoportot és tartsunk előadást. Habár elméleti gimnázium vagyunk, ott senki néptáncot nem tud táncolni, nincsen zenetanár, nincsen aki egy népdalt megtanítsa a gyerekeknek. (Azt hiszem, hogy ez más elméleti gimnáziumban is így van, de talán akad a Brassain kívül néhány kivétel.) Akkor aztán kerestem szakembert – így kerültem össze László Csabával, aki a koreográfusunk – és 1991-ben így indultunk. Ami nagyon nehéz: szakemberek nincsenek! Nincs aki muzsikáljon. Vásárhelyről az Ördögszekér,²⁸ vagy Kolozsvárról az Üsztürü kell muzsikáljon, amikor fellépünk. Az udvarhelyi zenészek nagyrészt elmentek, Budapesten muzsikálnak. Aki otthon maradt, az pedig valamilyen oknál fogva nem muzsikál. Így hát nagyon-nagyon nehéz volt ezt a táncsoportot összehozni. A tavaly körülbelül heten végeztek, akik táncoltak a csoportunkban, ezek most egyáltalán nem táncolnak. Akiket most itt láthattak, azok mind végzősök. Ők is felkerülnek majd az egyetemi központokba, nem maradnak otthon, de már elkezdtük megszervezni az utánpótlást. A nagyobbak tanítják a kisebbeket. Sajnos a jövőről egyáltalán nem tudok nyilatkozni, mert én is csak féllábbal vagyok a gimnáziumban. Arra viszont oda kellene figyelni, hogy az egyetemi központok mostani néptáncosai nagyrészt a székelyföldi táncházmozgalomból kerülnek ki. Ők nagyrészt nem térnek haza, és nem is tudom, hogy létezik-e Erdélyben egy jól működő táncház. Azt hiszem, hogy nincs.

Tolna Éva: Kevesen tudják azt, hogy a Brassaiban folyik utánpótlás-nevelés, lesz külön zenekara a vendiákoknak, és külön a Bogáncsnak. Ezek a fiúk ingyen és bérmentve foglalkoznak a kisebb diákokkal. Már van egy brácsásunk, van egy bőgősünk, akik sokkal kisebbek. Azért mondom, hogy mi nagyon szerencsés helyzetben vagyunk bármilyen más iskolával, vagy együttessel szemben.

Németh Ildikó: Én a Kőnczei család neveltje vagyok. Én, ha elméletet tanultam, az kezdődött Ádám bácsival.

Lejegyezte: **Winter Péter**
(Művelődés, 1994/7–8. 20–22.)

²⁸ A hivatkozott Ördögszekér már nem az eredetileg 1977-ben Kolozsváron megalakult zenekar, hanem az eredeti Ördögszekérben is muzsikáló Sinkó András mellett Marosvásárhelyen összálló „utózenekar”.